

Теоријско-методолошке основе развоја позадинског обезбеђења (логистика) и његов утицај на војну доктрину

УДК 355.41.001

Др Видоје Пантелић, генерал-мајор, и
др Миладин Николић, пуковник*

У раду су разграничени: теоретске основе, појам, садржај, сличности и разлике обезбеђења потреба и добара војске за живот и борбу кроз систем позадинског обезбеђења, заснован на концепту секторске организације, и систем логистичке подршке, заснован на интегралном функционалном концепту. Објашњене су основне карактеристике достигнутог нивоа у развоју позадинског обезбеђења Војске Југославије и логистичке подршке у савременим војскама. Указано је на правце даљег развоја, с тежиштем на логистичком концепту, уз смернице могућег теоретско-методолошког основа развоја логистике, с посебним освртом на њихову примену и методолошки поступак у приступу истраживања развоја позадинског или логистичког обезбеђења војске. Осим тога, разматран је и међусобни утицај логистике и војне доктрине

Увод

Ратови, без обзира на то где и када се воде, увек захтевају одговарајуће материјално обезбеђење и здравствено збрињавање војске. Кроз различите историјске епохе различито су се решавале материјалне и здравствене припреме за рат, али су увек биле везане за обезбеђење наоружања и хране, за лечење и кретање војске при довођењу на бојиште и на војишној просторији, односно на ратишту (маневар снага).

Нарастање материјалних потреба и потреба здравственог збрињавања значајније се осетило у другој половини 19. века, због увођења војне обавезе (појава „стајаће војске“) и наглог развоја војне индустрије (појава пушака и топова с изолученом цеви). Појава масовних војски и наоружања са већом ватреном моћи наметнула је потребу за бољом организацијом обезбеђења војске свим врстама материјалних средстава (наоружање, муниција, исхрана, одевање, смештај и здравствено збрињавање).

Почетком 20. века, а нарочито током Првог и Другог светског рата, сем повећане масовности војски, јавља се више нових врста наоружања (митраљез, брзометни топ, тенк, авион, ракетни системи, нуклеарне бојне главе), уз непрекидно повећање моторизације и ауто-

* Сектор за позадину ГШ Војске Југославије.

матизације система наоружања и војне опреме (НВО). Све је то изазивало веома брзо нарастање материјалних потреба за подршку реализације мирнодопске припреме и ратне употребе војске. Посебно се то односи на потребе за: убојним и погонским средствима, резервним деловима, санитарским материјалом и разноврсном опремом за манипулације материјалним средствима, за одржавање све сложенијих техничких система и за лечење људства у теренским и стационарним условима. Такво нарастање материјалних и здравствених потреба за подршку војске у реализацији ратних циљева захтевало је и све веће ангажовање државе у целини, са свим њеним потенцијалима (кадровски, финансијски, привредни итд.) за припрему и подршку војске у реализацији ратних циљева.¹

У савременим условима, и поред изражене тенденције ка смањењу војске у већини најразвијенијих земаља, њена ударна моћ се и даље повећава увођењем све савременијих и сложенијих система НВО, што изазива још веће напрезање одговарајућих цивилних структура у задовољењу материјалних потреба војске. Томе доприноси и све већи утицај тзв. војноиндустријског комплекса, који моћно делује на владе најразвијенијих земаља у креирању агресивне државне и војне политике. Увођење четврте, космичке димензије у савременом тренутку јесте реалност која ће све више утицати на карактер и физиономију рата и захтеве подршке.

За задовољење борбених, а у последње време и материјално-техничких и здравствених потреба војске била је неопходна посебна организација, односно изградња посебног система за бављење подршком различитих састава војске и снага одбране у целини, како би се несметано и континуирано могла изводити борбена дејства. Таква организација је различито називана у појединим периодима, сада се, у основи, користе два назива – позадина (у бившим социјалистичким и још неким државама) и логистика (у западним државама и државама у транзицији), односно позадинско обезбеђење и логистичка подршка.

Научно-технички развој НВО и његово испољавање на ток и исход ратних сукоба, и обрнуто, као и утицај минулих ратова на развој и појаву нових система НВО, значајно су деловали на развој ратне вештине и војне науке. То се посебно односи на савремене услове, када се захтева веома висок ниво ефикасности и ефективности материјално-техничке подршке и здравственог збрињавања јединица ОС у току извођења борбених задатака. На тај начин, реалне могућности за материјално-техничко обезбеђење (подршка) и здравствено збриња-

¹ Према подацима из војних часописа:

– материјалне потребе војске изражене по једном војнику износиле су у Првом светском рату шест, у Другом светском рату 20, 1960. године 32, а средином осамдесетих година – приближно 100 килограма;

– ангажовање активног становништва на обезбеђењу материјалних потреба савремених војски износило је у Првом светском рату 20, у Другом светском рату 50, а у садашњим условима кретало би се и до 80 одсто.

вање директно утичу на изградњу војне доктрине, као дела ратне вештине, којом се пројектују изградња, припрема и употреба војске у рату, на основу искуства и сазнања из прошлости и садашњости.

Појмовна одређења позадинског обезбеђења и логистичке подршке

Позадинско обезбеђење (ПоОб) и логистичка подршка (ЛП) у лексичком смислу чине синонине под којима се подразумевају материјално-техничко обезбеђење и здравствено збрињавање војске. Међутим, у пракси се та два појма битно разликују. Док се систем ПоОб или позадина, како се још назива, организује тако да, у основи, функционише само унутар војске, и то, више-мање, као објекат у систему командовања, ЛП организује се ослоњеном на логистику на много широј основи, како у организационом, тако и у техничко-технолошком погледу, укључујући у јединствен систем све релевантне војне, националне и међународне институције и структуре. Сходно томе, логистика се третира као чинилац ратне вештине, а тиме и као субјект у систему командовања војском, што није случај са позадином.

У пракси се често појам позадинско обезбеђење поистовећује са појмом позадина, а логистичка подршка са појмом логистика, што је са појмовног, семантичког и научног аспекта неприхватљиво и нетачно. Глобално, позадина нема код нас разрађену теорију и науку, а у доктринарно-концепцијским документима под њом су подразумевани материјални и здравствени услови за вођење оружане борбе. За разлику од ње, логистика се развила као вештина и наука, а логистичка подршка је пракса логистике у некој делатности или систему у подршци циљева, планова и операција.

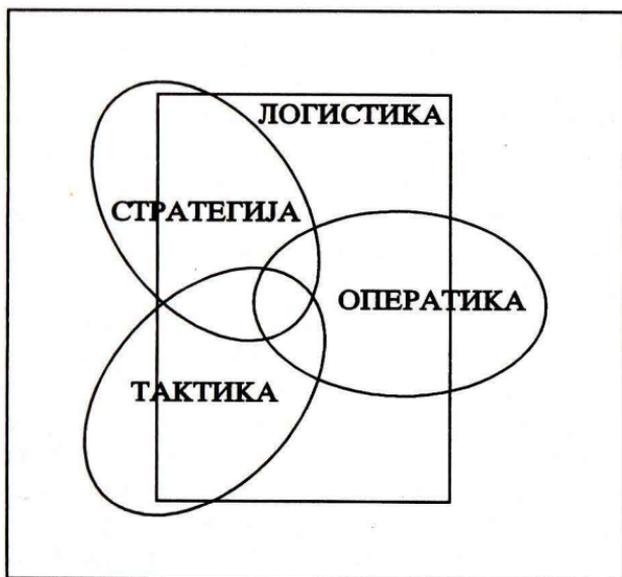
Логистика, њена дефиниција и општа научна утемељеност имају опште значење. Када је реч о примени логистике у војсци, она се дефинише као „војна логистика“, аналогно чињеници да се дефинишу међународна и национална логистика, затим логистике примерене појединим привредним субјектима па чак и логистика маркетинга, и слично.

Војна логистика, као наука, налази се у систему војне науке. Може се дефинисати као скуп међусобно повезаних научних дисциплина и научних теорија из граничних области које изучавају специфичност логистике у ратној вештини, рату и војсци. Основни проблем суштине позадине – логистике јесте разумевање њене позиције у теорији ратне вештине. За разумевање тог проблема неопходно је поћи од општег схватања у савременим војскама да стратегија, оператика², тактика и логистика чине основе на којима се заснива и гради теорија и пракса ратне вештине. Док се кроз прве три области разрађују планови

² У западним војскама област оператике је до недавно била запостављана. Међутим, у *Правилу КоВ САД ФМ 100-5* управо тој области се посвећује посебна пажња.

употребе војске, преко логистике се обавља њихова материјализација. Њихов међусобни однос приказан је на шеми 1. Пресек стратегије, оператике и тактике са логистиком одређује логистичке потребе војске. Занемаривање или пренаглашавање тих потреба подједнако је непожељно и штетно. Због тога у нормативним документима појединих војски пише: „планирати употребу војске, који се логистички не могу подржати, морају се мењати“, или „командант не сме донети одлуку која није адекватно логистички подржана“.

Шема 1

Веза логистике са стратегијом, оператиком и тактиком

Полазећи од тога, с обзиром на чињеницу да у ВЈ постоји систем ПоОб, који би требало трансформисати у савремену логистичку организацију (као у свим земљама у транзицији), неопходно је да се детаљније прикажу карактеристике система ПоОб, односно ЛП, као и савремени правци усавршавања материјално-техничког обезбеђења и здравственог збрињавања војске. Тиме ће се на недвосмислен начин доћи до места и улоге позадине – логистике у ратној вештини и њеног утицаја на војну доктрину.

Карактеристике достигнутог нивоа развоја позадинског обезбеђења у Војсци Југославије

Систем ПоОб какав сада постоји у ВЈ развијан је и усавршаван као одговарајућа организацијско-хијерархијска структура унутар бивше ЈНА, а сада ВЈ, која треба да обезбеди материјално-техничке и здравствене претпоставке за живот, рад и борбену употребу војске. У основи,

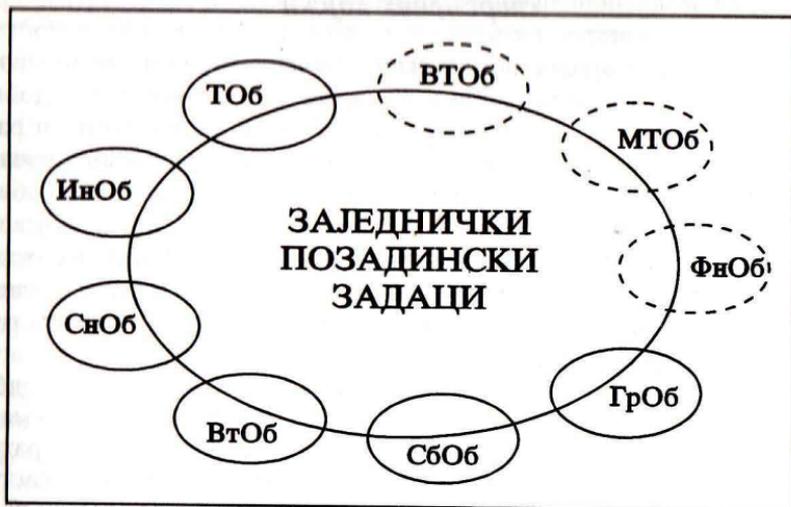
његова изградња се заснива на искуственим и емпиријским основама, које су преточене у одговарајућа нормативна документа. У тој, за војску веома значајној области, у нас до сада није било значајнијих теоретских истраживања, верификовања и обликовања сазнања.

Дефиниција система ПоОб, која је слична у *Војној енциклопедији*, *Војном лексикону* и *Војном речнику*, сажето је изражена у Нацрту правила позадине Војске Југославије (СП ГШ ВЈ, 1994) на следећи начин: *Позадинско обезбеђење ВЈ јесте скуп делатности, мера и поступака команди, јединица и установа ВЈ, које организованим коришћењем материјалних извора, производно-услужних и здравствених капацитета у ВЈ и на територији обезбеђују што повољније услове за живот, рад, припрему и вођење оружане борбе*“. Из дефиниције је јасно да је реч о затвореном војном систему који треба да обезбеди материјалне и здравствене претпоставке за живот, рад и борбену употребу Војске. У таквом систему, у којем је наглашена надлежност командовања за ПоОб, позадинска организација је, у ствари, објекат одлучивања, што је у одређеној супротности са савременим трендовима изградње логистичке организације.

У основи, *систем ПоОб има више подсистема* (шема 2): техничко обезбеђење (ТОб), ваздухопловно-техничко обезбеђење (ВТОб), морнаричко-техничко обезбеђење (МТОб), интендантско обезбеђење (ИнОб), санитетско обезбеђење (СнОб), ветеринарско обезбеђење (ВтОб), саобраћајно обезбеђење (СбОб), грађевинско обезбеђење (ГрОб) и финансијско обезбеђење (ФнОб), чији су носиоци позадинске службе. Ти подсистеми се прилично аутономно развијају и функционишу, па се може говорити о секторској организацији система, а координацију међу њима обавља Оперативно-позадински орган (ОПО), који је, уједно, носилац заједничких функција и задатака. При томе се јављају одређени проблеми због тога што су подсистеми ПоОб неједнако развијени, неке функције се преклапају, неке нису обухваћене ни у једном подсистему, а поједини подсистеми, као ВТОб, МТОб и ФОб, развијају се изван система позадинског обезбеђења. Такво решење директно доводи до нерационалног коришћења ограничених снага и средстава, и усложњава, а често и онемогућава провођење информационих процеса.

Нормативно је регулисано да систем ПоОб чини „скуп делатности мера и поступака“, што је донекле у колизији с организацијом система ПоОб по наведеним подсистемима, јер се поједине делатности не одвијају у јединственој организацији, већ секторски, по појединим подсистемима. То систем ПоОб, на одређени начин, чини нерационалним и неекономичним.

Делатности система ПоОб (према Нацрту правила позадине ВЈ) јесу: снабдевање, исхрана, производња и одржавање материјалних средстава, саобраћај и транспорт, превентивно-медицинска заштита и збрињавање повређених и оболелих, ветеринарска заштита, одржавање

Подсистеми позадинског обезбеђења

и управљање непокретностима, и посебне делатности. Уочљиво је да се већина делатности поистовећује са подсистемима ПоОб, што потврђује наведену констатацију. Проблеми функционисања постојеће организације ПоОб усложњавају се и зато што није довољно чврсто разграничена међусобна надлежност СМО и ГШ, и што СМО, преко владе и других државних институција, не остварује чврсту везу између система ПоОб и националне привреде, која треба да буде основни ослонац у задовољењу потреба ВЈ у материјалном обезбеђењу и здравственом збрињавању.

У основи, систем ПоОб ВЈ садржи елементе организације војски педесетих година, делимично је дограђиван према променама у војсци и друштву, али је још увек недограђен, јер му се унутрашња организација не заснива на оптималним критеријумима ефикасности и ефективности, а у погледу повезивања с окружењем у СРЈ (национална привреда) и другим земљама (међународна привреда) нису искоришћене све реалне могућности. Тако обликован систем, који се не заснива на теоретским основама и дефинисаним критеријумима, принципима и начелима, подложен је слабостима (и поред запажених резултата у провођењу процеса материјалног обезбеђења и здравственог збрињавања ВЈ), па је неопходно детаљније истраживање и преорганизовање према теоретским поставкама и практичним решењима у модерним војскама, прилагођено нашој доктрини, потребама и могућностима. Тако проведена истраживања показале како реалне могућности материјалног обезбеђења и здравственог збрињавања и конкретна организација за њихово остварење утичу повратно на изградњу доктрине и организацију војске.

Карактеристике достигнутог нивоа развоја логистичке подршке савремених војски

Логистичка подршка војске, као усвојени израз за материјално обезбеђење, а у неким војскама и за здравствено збрињавање, добила је све већи значај и интензивно се развијала након Другог светског рата, од када је материјално-технички чинилац имао све већи значај у изградњи и употреби војске. Истовремено, због све веће потребе за ангажовањем националне привреде у опремању и подршци војске за остварење ратних циљева, у водећим западним земљама, на основу ратних искустава, приступило се уобличавању теорије и праксе логистике, и то како унутар војске, тако и у одговарајућим цивилним институцијама, па чак и на појединим универзитетима.

Књига америчког адмирала Еклеза *Логистика у националној одбрани*, издата 1959. године (у нас је преведена 1968. године), сада се сматра класичним делом из области логистике. У њој су, на основу ратних искустава, на синтетизован начин обрађени улога и садржај логистике не само у војсци већ и у националној привреди. На недвосмислен начин приказана је улога логистике у ратној вештини и, сходно томе, у изградњи војне доктрине, што се и сада потврђује кроз практична решења у савременим војскама (пример је *Правило ФМ 100-5 КоВ САД*). У књизи је наглашена улога логистике у повезивању војске са националном привредом, што је на најочитији начин изражено изреком Балентајна, 1947. године: „Као веза између фронта и позадине, логистика је истовремено војни елемент у националној привреди и привредни елемент у војним операцијама“. Та тврдња и у савременим условима има све већи значај у практичној примени. У свим најзначајнијим телима НАТО-а и Европске уније уграђене су одговарајуће логистичке структуре, а на највишем нивоу командовања већине западних ОС формиране су посебне логистичке команде, као структуре које обезбеђују неопходне претпоставке за ефикасну и ефективну логистичку подршку. Исто тако, у појединим малим, чак и неутралним земљама, логистика има веома значајно место у одбрамбеним припремама. При томе, посебно је значајно ефикасно извршење мобилизације свих релевантних националних ресурса ради стварања услова за успешну одбрану земље. На тај начин се „добро организована логистичка подршка користи за одвраћање од агресије“, што се у доктринарном смислу назива „логистичка стратегија“. Савремена логистика, дакле, утемељена је не само у војскама западних земаља, већ и у целокупном друштвено-политичком и економско-привредном систему.

Полазећи од чињенице да се појам логистика користи у цивилној и војној терминологији, њена дефиниција у књизи *Логистика у националној одбрани* и сада је актуелна (мало се више заснива на емпиријским, него на научним сазнањима): „Логистика је процес планирања и обезбеђења добара и служби ради задовољења међународних, националних, цивилних или само војних потреба“. Војна логистика је, као што се ви-

ди из те дефиниције, само део опште логистике и има своје елементе и процедуре преко којих се (у интеракцији са националном логистиком) обезбеђује ефикасна и ефективна логистичка подршка војске. Везу са националном и међународном логистиком војна логистика остварује преко надлежних структура у министарству одбране.

С обзиром на то да логистика своја сазнања црпи не само из емпирије већ и на основу научних сазнања, међународно Друштво инжењера логистике (СОЛЕ) дало је дефиницију логистике која није у колизији са претходном, али која на концизан начин дефинише логистику као вештину и науку: „*Логистика је вештина и наука управљања, инжињеринга и техничких активности у вези са ресурсима снабдевања и одржавања у подршци циљева, планова и операција*“. Та дефиниција логистике дозвољава да се логистичка разматрања проводе на најширој емпиријској или научној основи, како у организационом, тако и у техничко-технолошком смислу, у оквирима војске, у националним или међународним оквирима. Такође, дефиниција упућује на то да се до теоријских логистичких сазнања долази применом научног апарата теорије система, односно апарата системских дисциплина, које садржи теорија система. На основу тога, изграђени су тзв. *логистички стандарди* за пројектовање организационих структура и техничко-технолошких процедура.

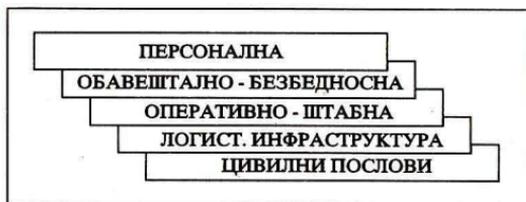
Савремена логистичка теорија омогућава да се још у фази развоја НВО анализира њихов „*животни циклус*“ (од концепције, оцене, потпуног развоја, производње, експлоатације и одржавања до отуђивања из војске) и сагледају сви релевантни аспекти, међу којима су најзначајнији *техничка ефективност* (продукт поузданости, готовости за употребу и функционалне подобности) и *трошкови „животног циклуса“*, што значајно повећава ефикасност функционисања организације логистичке подршке.

Изградња логистичке организације у војсци заснива се на: основном циљу који јој се поставља, критеријумима за оцену реализације основном циља, одговарајућим принципима, елементима и нивоима логистичке подршке. *Основни циљ логистичке подршке* је обезбеђење материјално-техничких и здравствених претпоставки за остваривање ударне моћи војске. *Основни логистички критеријум* је логистичка ефективност, а дефинише се као достигнути ниво готовости (расположивости) НВО и људства за борбену употребу. *Други логистички критеријуми* су: реалност, једноставност, економичност и сигурност. *Логистички принципи* су: флексибилност, покретљивост, аутономност и територијалност. *Логистички елементи* су: логистичка средства (основна и потрошна) и логистички органи (командни, управни и извршни), а *логистички нивои* су: стратегијски (генерални), оперативни (прелазни) и тактички ниво (ниво непосредне логистичке подршке).

Савремена логистичка теорија преферира изградњу организационих структура на функционалном принципу, уз уважавање командно-штабних веза. Према томе се изграђује и структура команди војске.

При томе, у свим командама, почев од батаљона – дивизиона до највишег нивоа командовања, уочавају се четири основне функције (шема 3): персонална, обавештајно-безбедносна, оперативно-штабна и логистичка функција. Само највеће армије имају и пету сферу делатности, тзв. цивилне послове (преко њих се успостављају односи војске са цивилним становништвом на пријатељској или окупираној територији). На највишем нивоу командовања, ради задовољења заједничких потреба војске у целини, формирају се још неки органи, на пример: за обуку и школство, за организацију војске, за односе са страним армијама, за НИР итд. Према наведеном, изграђује се логистичка организација на функционалним основама са дефинисаним основним циљем и задацима, уз уважавање пет основних логистичких функција (шема 4), а то су: снабдевање, одржавање, транспорт, опште логистичке делатности и логистичка инфраструктура (изградња и одржавање). Логистички приступ, дакле, подразумева да се логистичка организација војске изграђује тако да се у оквиру појединих функција и одговарајућих задатака групишу потребни органи видова, родова и служби, а не тако да се видови, родови и службе аутономно развијају, без недовољног уважавања информационих процеса и материјалних токова који се одвијају у систему командовања.

Шема 3

Основне функције (сфере делатности) команди

Шема 4

Циљ, функције и основни задаци логистичке подршке

Савремена логистичка теорија, која се у основи заснива на системском приступу (за разлику од здраворазумског), за изградњу војне организације даје методологију према којој се, на основу дефинисаних циљева и ограничења, може доћи до најповољније организације војске у целини и, посебно, до организације логистичке подршке, чије могућности у основи лимитирају организацију, опремање, попуну и начин употребе војске. Због тога се у свим савременим војскама посебна пажња посвећује изградњи ефикасне логистичке организације, с тежњом да она буде потпуно повезана са националном и међународном привредом.

Правци развоја позадине – логистике

Логистика се, према променама у војсци, стално усавршава и дограђује, односно развија. Развија се првенствено прагматички као вештина, али све више и као наука, која се заснива на војној науци и знањима из граничних техно-економских научних области. Даљи развој позадине – логистике карактерише више утицајних чинилаца, од којих су вероватно најзначајнији:

- техничко-технолошки развој и усавршавање система НВО којима се опремају савремене војске,
- доктрина изградње и начина употребе војске,
- физиономија савремених ратова.

Наведени чиниоци су узрочно-последично међусобно повезани, јер промена барем једног од њих изазива промену преосталих чинилаца. Та међузависност је у непосредној вези са логистичким могућностима не само војске већ и националне логистике у целини, која зависи од економске моћи земље и међународне економске повезаности. Отуда произилази закључак да, у ствари, *економска моћ земље лимитира величину, опремљеност и борбену употребу војске, што се мора одражити и на изградњу војне доктрине.*

Савремена научно-техничка достигнућа и економске могућности обезбеђују непрекидно увођење нових и све сложенијих система НВО, који у борби троше велике количине енергената, а за њихово одржавање је потребан све бројнији и разноврснији асортиман резервних делова, сложена и скупочена опрема и високо специјализована радна снага. Савремене војне доктрине заснивају се на општем захтеву за смањењем војске, уз задржавање или повећање њене ударне моћи, као и на интенцији да се ратни сукоби решавају уз ангажовање коалиционих снага под окриљем Уједињених нација. То за последицу има и смањивање логистичког кадра и тражење нових форми организовања. Физиономија савремених ратова, коју у основи чини извођење ваздушно-копнене операције веома високог интензитета и релативно кратког трајања, захтева и одговарајућу позадинску – логистичку подршку. На основу захтева сва три утицајна чиниоца, позадини – логистици, наметнута је обавеза да изналази нове форме организовања и техничко-технолош-

ка решења да би се војсци обезбедила максимална расположивост материјалног и кадровског потенцијала у остварењу ратних циљева. Основни захтеви за усавршавањем позадине – логистике могу се каналисати у више праваца, и то:

- централизација система командовања у логистичкој организацији,
- територијализација логистичке организације на вишим нивоима командовања,
- аутономија логистичке организације на тактичком нивоу,
- ефикасна информатичка подршка о стању материјалних и кадровских ресурса у реалном времену.

Искуства из рата у Персијском заливу и на простору СФРЈ (посебно у Босни) показала су да треба предузети опсежне мере припреме за снаге које се ангажују у борбеним дејствима, а зато је неопходна одговарајућа логистичка организација. Досадашња организација позадине – логистике, која је била „скројена“ по видовима и појединим војиштима, мора се „кројити“ за одређеног команданта, односно према снагама које ће се ангажовати у конкретној операцији.

За ефикасну позадинску – логистичку подршку препоручује се изградња три позадинска логистичка нивоа: стратегијског, оперативног и тактичког. При томе, оперативни ниво треба да обезбеди везу између стратегијског нивоа (у чијој надлежности су сви логистички потенцијали) и тактичког нивоа (где се непосредно реализује позадинска – логистичка подршка).

Концепција организације позадине или логистике по службама утицала је на повећање људства, што је у супротности са смањењем војски. Сем тога, организација по службама има за последицу „цеховску себичност и љубомору“ према осталим службама и систему у целини, чиме се, на одређени начин, „опструирају“ заједнички напори позадинске – логистичке подршке. Тај концепт је задржан у позадинској организацији, а избачен је из логистичке организације. У савременим условима, за остваривање ефикасне и непрекидне логистичке подршке неопходна је промена основних начела према савременим доктринарним принципима. Устаљени, класични логистички и позадински принципи флексибилности, покретљивости, аутономности и територијалности уступају место новим начелима. У америчкој војсци најновијим логистичким упутством дефинишу се следећа начела:

– *предвиђање* позадинске – логистичке подршке за снаге које се ангажују на војишту – ратишту, при чему кроз процену треба предвидети да одређени потенцијали не падну у руке непријатељу;

– *интеграција* – обједињавање свих потенцијала војске и територије под јединствену позадинску – логистичку команду, која мора да задовољи захтеве команданта;

– *континуитет*, што подразумева непрекидну и правовремену позадинску – логистичку подршку јединицама у борбеним дејствима.

– *импровизација*, што значи да нови систем мора да буде тако организован и да тако функционише да одговори на све планске и

ванпланске измене потреба јединица, а то захтева модуларно структурирање извршних органа.

Посебан значај се придаје примени принципа интеграције и импровизације, јер се преко њих остварује флексибилност и ефикасност позадинске – логистичке подршке. Ради задовољења савремених начела логистике у борбеним условима, систем логистичке подршке мора да задовољи два значајна захтева:

– да има ефикасну информатичку подршку и систем веза, који ће обезбедити процес обраде и преноса информација у реалном времену по вертикали и хоризонтални командовања;

– да систем позадинске – логистичке подршке буде функционалан, тј. ослобођен стега партикуларности појединих служби, и да се смањивањем бројног стања органа служби повећава ефикасност подршке кроз оспособљавање официра да обављају функцију више служби. Пре свега, мисли се на интеграцију функције снабдевања из техничке, интендантске и транспортне службе у јединствену снабдевачко-транспортну организацију. Једна од основних претпоставки за реализацију наведених начела јесте школовање и оспособљавање логистичких официра за обављање вишенаменских задатака.

Теоретско-методолошке претпоставке развоја позадинског

обезбеђења – логистичке подршке

Позадинско обезбеђење – логистичка подршка сложен је организацијско-хијерархијски и техничко-технолошки систем, који сачињавају бројни и разноврсни елементи и сложени процеси функционисања. Изграђује се у миру ради ефикасног функционисања у сложеним ратним условима, које намећу поједини облици оружане борбе и видови борбених дејстава. Реч је, дакле, о систему који се пројектује за функционисање у конфликтним ситуацијама, у којима су поједини позадински – логистички елементи изложени губицима и оштећењима, а поједини процеси се одвијају у условима високе неодређености, у којима доминирају стохастичке појаве. Теоретски, систем позадинског обезбеђења – логистичке подршке карактеришу следећа својства:

– *концепцијски* је са становишта теоретских аспеката система, али је, *истовремено, и емпиријски*, јер је развијен на основу концепцијског модела, са конкретним активностима, људством, опремом и резервама материјалних средстава и капацитетима за снабдевање, одржавање, здравствено збрињавање, и друго;

– са становишта апстракције, *конкретан је и делимично природан* (јер му основу чине људи), али је више вештачки, и то као социјално-технички систем;

– у току времена *понаша се динамички и нестационарно*, јер је отворен и у непрекидној интеракцији с окружењем;

– *ергодичан је – управљив*, а зато се користе одговарајуће информационе везе у систему командовања;

– комплексан је јер је изграђен од више подсистема, који сами за себе чине сложене системе, али је, истовремено, као целина подсистем виших система.

Развој и изградња таквог система са бројним различитим елементима, укључујући и социјалне, преко људи, веома су сложени и скопчани с многим теоретским (јер не постоји изграђена и верификована методологија која би носиоцу система омогућавала да изгради рационалан систем за испуњење дефинисаних циљева) и практичним (зато што се у мирнодопским условима не може извести реална експериментална провера функционисања система) потешкоћама.

За решавање наведеног и сличних проблема у широј литератури се препоручује *примена методологије системског приступа*, чије су основне карактеристике засноване на постулатима теорије система и презентоване на веома приступачан начин у већем броју радова. Основна карактеристика методологије системског приступа јесте његова *оријентисаност ка циљу* који истраживани систем треба да постигне, па се детаљи система и целина истражују и развијају са становишта реализације дефинисаног циља. Одступање излазних резултата система од дефинисаног циља извор је повратне информације и подлога за корективне акције. Због тога ефикасна информатичка подршка има пресудну улогу у примени системског приступа. Томе је у прилог све шира примена савремених достигнућа информатичке технологије. Општа теорија система је у системски приступ уградила своја основна начела, која само уз креативну примену гарантују нови квалитет, а то су:

- *посматрање појава* у њиховој сложености, насупротив здраворазумском упрошћавању ситуација;
- *тежња ка интеграцији и оптимуму целине*, а не делова;
- *посматрање појава у оквиру њихових непрестаних промена* као динамичких величина;
- *интердисциплинарност* у посматрању и анализи појава;
- *развијање алтернатива* и одлучивање као резултат оцењивања ваљаности алтернатива;
- *самоорганизованост*, као својство адаптације система на промене окружења;
- *отвореност*, као својство сталног прикупљања информација о стању окружења;
- *верификација*, као принцип контроле донетог решења, при чему се сматра најпозданијом верификација у фази реализације решења.

Због свега тога, основна пажња у примени системског приступа посвећује се *моделирању*, односно *изградњи експерименталног* модела чијом се применом добија оцена о функционисању истраживачког система. За изучавање ефикасности функционисања конкретних система применом системског приступа теорија система препоручује примену апарата више научних дисциплина, међу којима су најзначајније:

- *кибернетика*, као наука о управљању, која подразумева анализу информационих процеса у системима са управљањем;
- *информатика*, као наука којом се обезбеђује прикупљање, селекција, обрада, чување, презентација и пренос информација о структури и стању система и његовог окружења;
- *операциона истраживања*, као наука која даје квантитативне показатеље, који се остварују при функционисању система;
- *економска истраживања* (техничко-економска, војно-економска), помоћу којих се обезбеђује могућност анализе процеса функционисања елемената система.

У приступу истраживању проблема или комплексног система позадинског или логистичког обезбеђења војске погодан је за примену методолошки поступак који је развио Доналд П. Геивер, професор постдипломске школе морнарице САД (шема 5), који подразумева:

- 1) постављање задатка – дефинисање основних проблема;
- 2) прикупљање емпиријских података и анализа полазних елемената;
- 3) формирање модела: обрада сагласности, односно принципа описа допуштених упрошћења параметара који се мере и критеријума за оцену квалитета модела;
- 4) изградња или избор модела: опис подмодела и одређивање параметара модела;

Шема 5

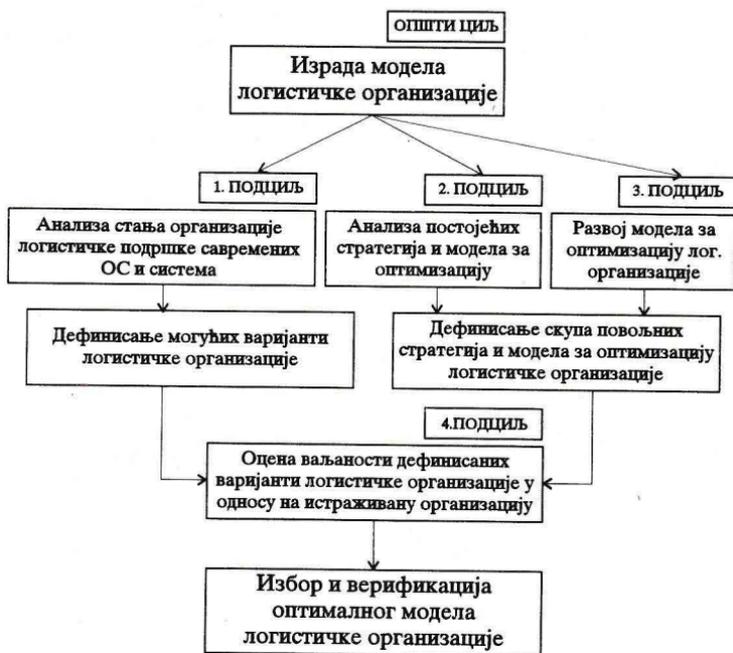
Методолошки поступак истраживања по Геиверу

- 5) рад с моделом: провођење експеримента ради изучавања промене резултата зависно од измене услова функционисања модела;
- 6) провера ваљаности модела: усклађеност резултата прорачуна с полазним подацима (присутност грешака у програму) и сагласност добијених резултата с реалним подацима;
- 7) упознавање наручиоца задатка с резултатима.

Сваки од наведених корака мора се посебно истражити и разрадити.

Постављање задатка и дефинисање основних проблема могу се разрадити и кроз сруктуру циљева приказану на шеми 6, која је примењена на примеру истраживања усавршавања система ПоОб Војске Југославије.

Шема 6

Структура циљева за оптимизацију логистичке организације

Утицај логистике – позадине на војну доктрину

С обзиром на појам и садржаје позадине и логистике, примереније је истраживати само утицај логистике на војну доктрину, јер је она у савременој војној науци конституенс ратне вештине и на њу се рефлектује кроз више утицаја, од којих је логистичка подршка у борби само одраз осмишљене и усклађене акције материјализације потреба ангажованим војним снагама.

Како је војна доктрина садржана у државној доктрини, која неминовно обухвата и националну логистику, логистика и војна доктрина налазе се у непрекидној интерактивној вези. Од тога како су на нивоу државне доктрине дефинисане норме практичних делатности којима се бави национална логистика зависиће и како ће бити дефинисана логистика одбране и логистика војске, односно војна логистика. Дефинисање доктринарних норми зависи од достигнутог нивоа привредног потенцијала нације, природних и обезбеђених ресурса, и техно-економских чинилаца односно од логистике у тоталу. Уколико су логистичке делатности развијеније – с тенденцијом побољшања, могуће је поставити и строже захтеве у оквиру војне доктрине, која се, у принципу, увек мора ослањати на реалне могућности друштва. На основу тога, јасан је закључак да је, с обзиром на делатности које задовољава, утицај логистике на војну доктрину вишеструк и веома значајан, јер она не само да утиче на материјализацију и задовољавање борбених потреба у све сложенијим условима будућег рата већ и на могућност савлађивања простора, односно на маневар, удар и ватру, а затим и на морал снага, а све као на основна мерила вредности неке војске. Логистика зато утиче и на одвраћање од агресије, али је и она сама веома осетљива на друге невојне мере које непријатељ може да предузме ради слабљења одбрамбене моћи неке земље, што се манифестује кроз разне економске, техничко-технолошке, квалитативне и друге мере, које су у последње време широко коришћене против многих земаља кроз наметање међународних санкција.

Наведени ставови су одраз искуствене анализе и емпирије, па се неминовно намеће потреба за једним комплексним истраживањем утицаја националне логистике на војну доктрину и војску, уз обухватање и њене организације. При томе, није довољно посматрати утицај логистике на војну доктрину. Можда би било боље поставити проблем обратном, и истраживати утицај војне доктрине на логистику, одакле могу произићи захтеви и задаци развоја и осавремењавања националне логистике за потребе одбране и војске. Високи и добро одабрани и структурирани захтеви жељеног нивоа војне доктрине покренули би развој националне логистике, а тиме и напредак друштва у целини, а све у односу на узрочно-последичне везе логистике и војне доктрине, и обратно.

Закључак

Теоретско-методолошке основе развоја позадине – логистике и својеврсну проблематику нашег система позадинског обезбеђења анализирали смо доводећи у везу захваћену структуру с доктринарним погледима и решењима ратне вештине која се заснивају на усавршавању организације ВЈ и њеном чврстом ослоњу на друштвено-политички и економско-привредни систем СР Југославије. Желели смо да посматрамо позадину – логистику преко логичке и употребљиве структуре. У тим настојањима тежили смо да успоставимо истинску и практичну

свест о општој теорији ратне вештине у теорији позадине – логистике. Разматрајући комплексе проблема, указали смо на научне, емпиријске и друге чињенице које, мање или више, посредно или непосредно, учествују у формирању позадинског – логистичког система, као једног од значајних конституенаса теорије ратне вештине (заједно са стратегијом, оператиком и тактиком), а тиме и веома значајног и утицајног чиниоца за изградњу доктрине одбране и, посебно, војне доктрине.

Позадина – логистика Војске чини логичку синтезу комплементарних програма специфичних позадинских – логистичких функција формулисаних у јединствен систем позадинског обезбеђења – логистичке подршке. С обзиром на то да је постојећа организација ПоОб у ВЈ годинама изграђивана и усавршавана по угледу на страна решења и уз уважавање наших специфичности, али без посебних истраживања, она је, у ствари, копија позадинске организације у бившој Југословенској народној армији. Истовремено, садржи и неке елементе логистичке подршке, али се, у основи, заснива на организацији ПоОб, каква је изграђивана у ОС бившег СССР-а и других социјалистичких земаља. Међутим, како сада све земље у транзицији прелазе са система ПоОб на систем логистичке подршке, намеће се потреба да се, у вези с тим, обаве потребна истраживања у Војсци Југославије.

На основу наведеног, а полазећи од савремених трендова развоја и усавршавања војне организације, намеће се потреба да се истражи повољност примене организације логистичке подршке ВЈ према „Моделу ВЈ“, која ће створити неопходне претпоставке за ефикасно и рационално материјално-техничко и здравствено обезбеђење ВЈ у миру и рату, с чврстим ослоном на друштвени и привредни систем СР Југославије. Тиме ће се недвосмислено значајно допринети изградњи доктрине Војске Југославије. У водећим страним војскама, а посебно у државама у транзицији, тај проблем се већ дуже истражује и уводе се нова решења, али су њихова искуства недовољно позната, будући да се такви радови јавно не публикују. Може се очекивати да ће након једног научно утемељеног и спроведеног истраживања у области позадинског обезбеђења, које је у току у ВЈ, моћи прецизније да се утврде и дефинишу теоријске и методолошке основе у тој области, као и утицај развоја позадине – логистике на војну доктрину и обратно.

Литература:

1. Еклез, *Логистика у националној одбрани*, ВИЗ, Београд, 1968.
2. Шапошњиков, *Мозак војске* (поглавље „Економика и рат“), ВИЗ, Београд, 1964.
3. Крејд, *Анализа сложених система* (превод с енглеског), „Воениздат“, Москва, 1971.
4. Шорин, *Системска анализа и структура управљања*, „Знање“, Москва, 1975.

5. Модр, Салах, Елмагхраби, *Операциона истраживања у два тома* (превод с енглеског), „Мир“, Москва, 1981,
6. Р. Петровић и др., *Управљање системима*, „Научна књига“, Београд, 1986.
7. *Логистика* (ФМ-54-10, превод с енглеског), ТУ ССНО, Београд, 1981.
8. *Логистика ОС Италије* (превод), ОПУ ССНО, Београд, 1987.
9. *Позадинско обезбеђење КоВ Бундесвера* (превод), Београд, 1973.
10. S. B. Blanchard, *Logistics engineering and management*, Preutice-hall, New Jersey, 1986.
11. Н. Милошевић, *Метод и методологија ратне вештине*, ЦВВШ ОС, ИСИ, Београд, 1990.
12. Пантелић, Николић, *Примена логистичког приступа у организовању Војске Југославије* (истраживачки пројекат), СП ГШ ВЈ, 1996.
13. *Logistics operations FM 100-5*, Headquarters department of the army, US army 1993.